

ČVUT, FAKULTA INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ
VYHLEDÁVÁNÍ NA WEBU A V MULTIMEDIÁLNÍCH DATABÁZÍCH
LETNÍ SEMESTR 2019/2020
ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA K PROJEKTU

LSI vektorový model

David Mašek a Kristýna Klesnilová

8. května 2020

OBSAH

1	Popis projektu	3
2	Způsob řešení	3
2.1	Preprocessing dokumentů	3
2.2	Výpočet vah termů	3
2.3	Implementace LSI	4
2.4	Vyhodnocení dotazu	5
3	Implementace	5
4	Příklad výstupu	6
5	Experimentální sekce	6
5.1	Určení optimálního počtu konceptů	6
5.2	Porovnání vlivu LSI na kvalitu výsledků vyhledávání s ohledem na výskyt synonym a homonym	6
6	Diskuze	6
7	Závěr	6

1 POPIS PROJEKTU

V tomto projektu implementujeme *LSI vektorový model* sloužící k podobnostnímu vyhledávání v databázi anglických textových dokumentů. Tuto funkcionalitu následně vizualizujeme pomocí webového interface, který uživateli umožňuje procházet databázi článků na základě doporučení nejpodobnějších článků k právě čtenému.

V experimentální části projektu jsme se dále zaměřili na:

- Určení optimálního počtu konceptů
- Porovnání vlivu LSI na kvalitu výsledků vyhledávání s ohledem na výskyt synonym a homonym
- Porovnání průchodu pomocí LSI vektorového modelu se sekvenčním průchodem databáze
- Vliv různých vnitřních parametrů na výkon algoritmu (změna počtu extrahovaných termů, použití lemmatizace namísto stemmingu, odstranění číslovek při preprocesingu...)
- Jak se změní výsledky při použití jiného vzorce na výpočet vah termů

Celý náš projekt je volně dostupný na: (Odkaz na gitlab?).

2 ZPŮSOB ŘEŠENÍ

2.1 Preprocessing dokumentů

Jako první v naší aplikaci začínáme s preprocesingem dokumentů. Slova z jednotlivých dokumentů převedeme na malá písmena a odstraníme z nich nevýznamová slova a interpunkci. K identifikaci nevýznamových slov používáme seznam anglických nevýznamových slov. Jako parametr programu posíláme také, zda má z dokumentů odstranit i číslovky. Následně na zbylé termy aplikujeme *stemming* či *lemmatizaci*. Tím se snažíme slova, která mají stejný slovní základ, vyjádřit pouze jedním termem. Stemming to dělá pomocí algoritmu, kterým odsekává přípony a koncovky slova. Lemmatizace na to jde o něco chytřeji, podle kontextu slova se pokusí určit, o jaký slovní druh se jedná, a podle toho ho zkrátit.¹ Porovnání jejich použití v programu se dále věnujeme v experimentální části.

2.2 Výpočet vah termů

V aplikaci vytváříme matici M_w , která má v řádcích jednotlivé termy a ve sloupcích jejich váhy v jednotlivých dokumentech.

Začneme tím, že si vytvoříme matici počtu výskytů jednotlivých termů v jednotlivých dokumentech. Počet termů v této matici poté dále zredukujeme, abychom pracovali jen s těmi nejdůležitějšími. Funkci pro redukci termů posíláme následující parametry:

- max_df - termy nacházející se ve více % dokumentů, než udává číslo $100 * max_df$, z matice odstraníme
- min_df - termy nacházející se v méně nebo stejně dokumentech, než udává číslo min_df , z matice odstraníme
- max_terms - maximální počet termů, které si v aplikaci necháme
- $keep_less_freq$ - udává, zda si při výběru max_terms termů nechat ty nejméně či nejvíce často zastoupené v dokumentech

¹nlp.stanford.edu/IR-book/html/htmledition/stemming-and-lemmatization-1.html

Zkoumání vlivu změny jednotlivých parametrů na výsledek LSI se dále podrobněji věnujeme v experimentální části. V programu vždy nastavujeme *min_df* alespoň na 1, abychom odstranili termy nacházející se pouze v 1 dokumentu, které nám do LSI nepřidávají žádné užitečné informace. (pravda?)

Z této zredukované matice poté již spočteme matici M_w . Pro výpočet vah jednotlivých termů používáme metodiku *tf-idf*. Váhu termu t_i v dokumentu d_j spočítáme podle vzorce:

$$w_{ij} = tf_{ij} \cdot idf_{ij} \quad (2.1)$$

kde tf_{ij} reprezentuje normalizovanou četnost termu t_i v dokumentu d_j a spočítá se podle vzorce²:

$$tf_{ij} = \frac{f_{ij}}{nt_j} \quad (2.2)$$

kde f_{ij} je četnost výskytu termu t_i v dokumentu d_j , kterou normalizujeme číslem nt_j vyjadřujícím celkový počet termů v dokumentu d_j . V přednášových slidech je použita normalizace jiná, tf_{ij} se tam počítá podle vzorce:

$$tf_{ij} = \frac{f_{ij}}{\max_i\{f_{ij}\}} \quad (2.3)$$

kde $\max_i\{f_{ij}\}$ vrací nejvyšší četnost termu t_i přes celou kolekci dokumentů. Tento způsob normalizace nám vrací spíše horší výsledky, jejich porovnáním se zabýváme v experimentální části. idf_{ij} reprezentuje převrácenou četnost t_i ve všech dokumentech a spočítá se podle vzorce:

$$idf_{ij} = \log_2\left(\frac{n}{df_i}\right) \quad (2.4)$$

kde n je celkový počet dokumentů a df_i reprezentuje celkový počet dokumentů obsahujících term t_i .

2.3 Implementace LSI

Jakmile máme vytvořenou matici vah termů M_w , můžeme přistoupit k samotné implementaci LSI. Princip LSI spočívá v tom, že s pomocí *singulárního rozkladu (SVD)* seskupíme tematicky podobné články do jednotlivých k konceptů. Vlivem počtu konceptů na kvalitu výsledků se dále zabýváme v experimentální sekci.

Singulární rozklad nám matici M_w rozloží následovně:

$$M_w = U \cdot S \cdot V^T \quad (2.5)$$

kde řádky matice U jsou obrazy řádků matice M_w , sloupce matice V jsou obrazy sloupců matice M_w a matice S obsahuje na diagonále *singulární hodnoty (absolutní hodnoty vlastních čísel)* matice M_w v sestupném pořadí. Z těchto matic získáme *concept-by-document* matici M_{cd} jako:

²<https://en.wikipedia.org/wiki/Tf%E2%80%93idf>

$$M_{cd} = S[k, k] \cdot V^T[k, :] \quad (2.6)$$

kde $S[k, k]$ značí prvních k řádků a sloupců matice S a $V^T[k, :]$ značí prvních k řádků matice V^T , kde k je počet konceptů. Nenásobíme tedy celou maticí M_{cd} , ale pouze její část podle počtu konceptů.

Matici projekce dotazu do prostoru konceptů M_q pak získáme jako:

$$M_q = U^T[k, :] \quad (2.7)$$

kde $U^T[k, :]$ značí prvních k řádků matice U^T .

2.4 Vyhodnocení dotazu

Při dotazu na nejpodobnější dokumenty k dokumentu d_j převedeme dotaz do prostoru konceptů na vektor V_c pomocí vzorce:

$$V_c = M_q \cdot M_{w.,j} \quad (2.8)$$

kde $M_{w.,j}$ značí j -tý sloupec matice M_w .

Vektor V_c poté pomocí *kosinové podobnosti* porovnáme se sloupcovými vektory matice M_{cd} . Indexy nejpodobnějších sloupcových vektorů matice M_{cd} pak vrátíme jako indexy nejpodobnějších dokumentů k dokumentu dotazu d_j .

3 IMPLEMENTACE

Celý projekt jsme programovali v jazyce *Python*. Práci nám velmi usnadnila jeho knihovna *NLTK*³ nabízející rozsáhlou funkcionalitu pro práci s přirozeným jazykem. Využili jsme například *WordNetLemmatizer* pro lemmatizaci či *SnowballStemmer* pro stemming. Dále jsme v programu hojně využívali Python knihovny *pandas*⁴ a *numpy*⁵.

Ukládání dat v projektu řešíme přes CSV soubory, ke kterým přistupujeme přes *pandas* funkce. V jednom souboru máme uložený dataset nad kterým provádíme LSI. V dalších souborech pak máme uložené matice M_w , M_{cd} a M_q , abychom je mohli cachovat a přepočítavat jen při změně LSI parametrů, které máme uložené v souboru *server/lisa_config.json*.

Procházení článků vizualizujeme v prohlížeči pomocí *Flask*⁶ web serveru. Jako dataset v našem projektu používáme anglicky psané novinové články stažené z *kaggle.com*⁷. Dataset nepoužíváme celý, vybrali jsme z něj pouze 961 článků.

³<https://www.nltk.org/>

⁴<https://pandas.pydata.org/>

⁵<https://numpy.org/>

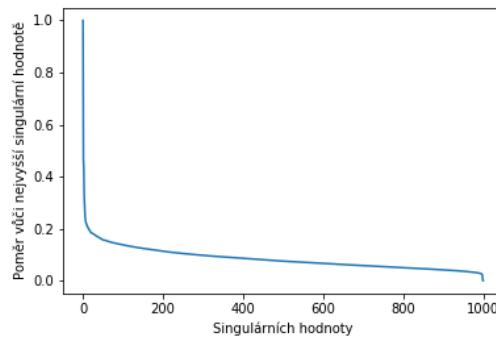
⁶<https://flask.palletsprojects.com/en/1.1.x/>

⁷<https://www.kaggle.com/snapcrack/all-the-news>

4 PŘÍKLAD VÝSTUPU

5 EXPERIMENTÁLNÍ SEKCE

5.1 Určení optimálního počtu konceptů

Obrázek 5.1: Důležitost konceptů

Vezmeme si singulární hodnoty, které nám vrátil singulární rozklad v rovnici 2.5. Vizualizujeme-li si, jak klesá poměr nejvyšší singulární hodnoty vůči zbylým singulárním hodnotám, vidíme z toho také, jak klesá důležitost konceptů v datasetu. Počet konceptů k v naší aplikaci tedy podle tohoto grafu určíme jako 400.

5.2 Porovnání vlivu LSI na kvalitu výsledků vyhledávání s ohledem na výskyt synonym a homonym

Pro zjištění kvality výsledků vyhledávání s ohledem na výskyt synonym a homonym jsme si vytvořili testovací dataset 10 článků z anglické Wikipedie... TO BE CONTINUED!!!

6 DISKUZE

7 ZÁVĚR